

LNB PRESES APSKATS
13-10-2023

Sagatavoja:
INFORMĀCIJAS PAKALPOJUMU UN SBA NODAĻA
UZZIŅU UN INFORMĀCIJAS CENTRS

Lasītprasme ietekmē sabiedrības nākotni

Ļubļanas manifestas par augstākā līmeņa lasītprasmes svarīgo lomu

Sagaidot Frankfortes starptautiskā grāmatu gadatirgus 75. gadadienu, pasaules grāmatnieku kopiena aicina lasītājus un nelasītājus, izglītojamos un izglītotājus, politikus un viedokļu veidotājus pievērst uzmanību tam, cik būtisks priekšnoteikums demokrātiskas, garīgi un fiziski veselīgas sabiedrības pastāvēšanai ir prasme lasīt, patiešām izprotot izlasīto. Cieņa pret grāmatu, pret rakstīto vārdu kā ticamas informācijas un radošas iedvesmas avotu ir viena no mūsu pamatvērtībām. Par to atgādina šis manifestas, ko parakstījuši Starptautiskā Izdevēju asociācija, Vācijas Valodu un literatūras akadēmija, Eiropas Izdevēju federācija, "PEN International" un Starptautiskā Bibliotēku asociācija federācija.

Manifestu atbalsta gan grāmatniecības nozares starptautiskās organizācijas – Eiropas lasīšanas veicināšanas organizāciju konsorcijs (EURead), Starptautiskā Bērnu un jauniešu grāmatu padome (IBBY), Starptautiskā Bibliotēku asociāciju un institūciju federācija (IFLA) un Starptautiskā Izdevēju asociācija (IPA) –, gan Latvijas Grāmatizdevēju asociācija.

Zinātniskos pētījumos pamatotais manifestas tapis Frankfortes grāmatu gadatirgus viesvalsts – Slovēnijas – kultūras programmas ietvaros. Šodien, 10. oktobrī, tā tekstu publicēs Vācijas avīze "Frankfurter Allgemeine Zeitung" un citu valstu lielie laikraksti, tajā skaitā "Latvijas Avīze".

Augstākā līmeņa lasītprasme ir visiedarbīgākais rīks analītiskās un kritiskās domāšanas attīstībai. Tā attīsta izziņas spējas un trenē pacietību, iemaņu apguvi, paplašina mūsu spriestspēju, attīsta saprātīgu empātiju un iecietību pret viedokļu daudzveidību – sociālās iemaņas, bez kurām nav iedomājami informēti demokrātiskas sabiedrības pilsoņi. Šī manifesta parakstītāji aicina atzīt augstākā līmeņa lasītprasmes nemainīgo nozīmi digitālajā laikmetā.

Jautājums, kā apturēt straujo lasītprasmes kritumu, ir viens no visneatliekamākajiem, ar ko saskaras mūsdienu sabiedrība.

Lai līdzdarbotos demokrātiskā sabiedrībā kā informēti pilsoņi, mums ir jāspēj ne tikai izlasīt tekstu, bet vajadzīga daudz augstāka līmeņa lasītprasme un māka to izmantot. Lasīšana ir ne tikai galvenais personīgās attīstības līdzeklis, mūžizglītības pamats un izejmateriāls lielākajai daļai informācijas apmaiņas, bet arī savstarpējas sociālās mijiedarbības iesaistes centrālā dimensija.

Laikā, kad ekrānu tehnoloģijas tik strauji attīstās, mūsu rīcībā nonāk neapverams apjoms audio, vizuālā un teksta saturs. Digitālā revolūcija ir atnesusi daudz pozitīvu pārmaiņu, piemēram, teksta formā radīts saturs tagad ir daudz pieejamāks tiem, kam objektīvu iemeslu dēļ ir grūtības to pilnvērtīgi uztvert. Tomēr mums jābūt ļoti piesardzīgiem jāraugās, lai dažas lasīšanas iemaņas un metodes netiktu pasludinātas par agrāko informācijas apmaiņas laikmetu strauji novecojušu palieku. Jo īpaši tas attiecas uz grāmatām ar lielāku teksta apjomu un augstāka līmeņa lasītprasmi, ko tās sekmē. Digitālajā vidē mēs lasām vairāk nekā jebkad pasaules vēsturē, tomēr tā izraisa milzīgu kārdinājumu lasīt virspusīgi un fragmentāri – vai nelasīt vispār.

Tas aizvien vairāk apdraud augstāka līmeņa lasītprasmi.

Tāpēc mēs aicinām pārskatīt attieksmi pret augstāka līmeņa lasītprasmi digitālajā laikmetā.

Informācijas vidē, kas kļūst arvien sarežģītāka, informētiem pilsoņiem ir jāspēj nošķirt derīgu un ticamu avotus no nederīgiem, un elastīgi pielāgot savus lasīšanas paradumus

ļoti dažādiem kontekstiem. Augstākā līmeņa lasīšanas process pieprasa uzmanību un trenē pacietību, paplašina vārdu krājumu un spriestspēju, kā arī aktīvi pretdarbojas lasītāja aizspriedumiem. Augstākā līmeņa lasītprasmi īpaši uzlabo garāka apjoma teksti, piemēram, grāmatas. Tās mūs trenē izmēģināt dažādas interpretācijas, pamanīt pretrunas, neobjektivitāti un nelōģiskus apgalvojumus, kā arī veidot izsmalcinātu un trauslu saikni starp tekstiem un kultūras fonu, kas nepieciešams pilnvērtīgai cilvēcsku spriedumu un emociju apmaiņai.

“ Digitālajā vidē mēs lasām vairāk nekā jebkad pasaules vēsturē, tomēr tā izraisa milzīgu kārdinājumu lasīt virspusīgi un fragmentāri – vai nelasīt vispār.

Augsta līmeņa lasītprasme ir visiedarbīgākais rīks, kas mums ļauj domāt analītiski un stratēģiski. Bez tās mums trūkst iemaņu atspēkot populistiskus vienkāršojumus, savērēstības teorijas un dezinformāciju, un ar mums ir daudz vieglāk manipulēt. Tomēr izglītības jomā aizvien vairāk uzmanības tiek veltīts multimodālajiem medijiem, upurējot tiem padziļinātu saikni ar tekstuālu informāciju. Vēl jānāc – tiecoties pēc efektivitātes, ar lasīšanu saistītās grūtības tiek uzskatītas par problēmu, kas jārisina vienkāršojot, nevis par spoguļattēlu cilvēka sarežģītībai un par darbību, kas attīsta analītisko un stratēģisko domāšanu.

Visbeidzot, mūsdienās lasītprasmes vērtējumā galvenā uzmanība tiek pievērsta funkcionālajām un informatīvajām pamatvajadzībām. Šādā skatījumā netiek ņemts vērā, ka augsta līmeņa lasītprasmes uzturēšana mūža garumā nodrošina kritisko domāšanu, kas savukārt ir pareizi funkcionējošas demokrātijas priekšnoteikums.

Tāpēc mēs aicinām veikt lasītprasmes izpēti un izvērtējumu un atzīt, ka augsta līmeņa lasītprasme ir būtiska indivīdu un sabiedrības veselīgas dzī-

ves veidošanai, tā ir būtiska izglītības un lasīšanas veicināšanas sastāvdaļa. Lasīšanas apmācībā un popularizēšanā jātiecas ne tikai attīstīt skolēnos pamatprasmes funkcionēt un saņemt informāciju, bet jāorientējas uz personības pilnveides procesu mūža garumā, kura pamatā ir augstākā līmeņa lasītprasme. Vērtējot lasītāju iemaņas, standarta pārbaudes ir jāpapildina ar kvalitatīviem un aprakstošiem datiem, lai nodrošinātu detalizētu augstākā līmeņa lasītprasmes stāvokļa diagnozi mūsu sabiedrībā. Lasīšanas paradumu izpēte jāpaplašina, ievērot tādās jomas kā informācijas uztveres metodes, informācijas un medijpratību, mediju dizainu, uzmanības izpēti un neirozinātni, un jāveido sistemātiska pētniecības programma ar vieno- skatpunktu, vairoties no fragmentācijas.

Lasītprasmes nākotne ietekmē mūsu sabiedrības nākotni. Demokrātiska sabiedrība, kuras pamatā ir daudzu informētu dalībnieku vienošanās, var pastāvēt tikai tad, ja ir elastīgi, daudz-

pusīgi lasītāji ar izkoptu augstākā līmeņa lasītprasmi. Visu līmeņu politikas veidotājiem šis fakts ir jāpazīnās. Jo, atsaucoties uz Mārgaretas Atvudas daudz citēto brīdinājumu: "Ja nav jaunu lasītāju un rakstnieku, drīz pienāks laiks, kad nebūs arī vecu. Lasītprasme būs mirusi, un demokrātijai... arī būs beigusies."

Sīkāku informāciju var meklēt <https://firstmonday.org/ojs/index.php/fm/article/view/12770>.

LATVIJAS GRĀMATIZDEVĒJU ASOCIĀCIJA LGA

Tulkojums tapis sadarbībā ar Latvijas Grāmatizdevēju asociāciju.

Avots: Latvijas Avīze

Datums: 10-10-2023

Kas nāk par labu latviešu valodai

Sestdien, 14. oktobrī, dienu pirms Valsts valodas dienas (nejaukt ar Starptautisko dzimtas valodas dienu), notiks jau devītais Pasaules diktāts. Jau septīto reizi to varēs rakstīt divās – latviešu un latgaliešu – valodās.

LINDA KUSIŅA-ŠULCE

Vispirms Latvijas Nacionālās bibliotēkas Ziedoņa zālē esmu tikai es un tehniskie darbinieki uz skatuves, un jau paspēju iztēloties, kā tas būs – rakstīt Pasaules diktātu celā vientulībā. Taču, tuvojoties organizatoru noteiktajam diktāta sākumam, zālē gan pa vienam, gan grupiņās sanāk visdažādāko vecumu ļaudis, un diktātu rakstām, jau omulīgi saskaroties elkoņiem. Pēc diktāta, pārļasot tekstu, nākas atzīt, ka svārstīšanās un labošana mani šoreiz iegāzusi, tāpat kā Osvalda Zebra negantā teikumu konstrukcija, kas pieprasa reāli lietotas pieturzīmes. Secinu, ka laikam esmu pieļāvusi trīs kļūdas – pārliecināties par to neizdodas, jo vismaz es savāko klātienē kontrolēšu vairs tā arī neieraugu un arī nesaņemu par rezultātiem nekādu oficiālu informāciju. Šādu komunikācijas trūkumu norakstu uz savu nesalāsamo rokrakstu, bet apņemos, ka turpmāk Pasaules diktātu rakstīšu tiešsaistē.

Reģistrēties laikus!

Gads paiet neticami ātri, un sestdien, 14. oktobrī, pulksten 12.15 diktāts noriks jau devīto reizi. Šogad tekstu diktātam radījis rakstnieks Māris Bērziņš, un centrālajā norises vietā Rīgā – Gaismas pili – to diktēs Latvijas Nacionālā teātra aktrise Agnese Budovska. Pavisam klātienē Pasaules diktātu šogad varēs rakstīt 16 vietās 11 Latvijas pilsētās – Rīgā, Bauskā, Cēsīs, Daugavpilī, Jelgavā, Jēkabpilī, Jūrmalā, Liepājā, Rēzeknē, Valmierā un Ventspilī. Tiesa, ja vēl līdz šim brīdim neesat reģistrējušies rakstīšanai klātienē (to dara vietnē "raksti.org"), var izrādīties, ka tas kāduviet vairs nav iespējams, lai gan reģistrācija atvērta līdz 12. oktobra vakaram.

Savukārt, rakstot diktātu neklātienē, vispirms vietnē

Pērn Pasaules diktātu Latvijas Nacionālās bibliotēkas Ziedoņa zālē rakstīja 1784 dalībnieki.

"raksti.org" jāizveido savs lietotāja konts – protams, tikai tadā gadījumā, ja esat gana drosmīgi, lai pieļautu, ka jūs kļūdas centralizēti pārbauda diktāta rīkotāji. Var jau arī klausīties diktātu Latvijas Televīzijā vai Latvijas Radio un pēc tam klusitēm salīdzināt ar publicēto diktāta tekstu. Protams, tadā gadījumā neuzzināsiet, kā jūs rezultāts salīdzināms ar citu rakstītāju paveikto, un nevarēsiet pretendēt uz diktāta atbalstītāju – Jaunā Rīgas teātra, Latvijas Nacionālā teātra, Latviešu valodas aģentūras, Jāņa Rozes grāmatnīcas un izdevniecības "Zvaigzne ABC" – piešķirtajām balvām. Starp citu, ja bažijaties, ka jūs kāds varētu atpazīt, diktātu var rakstīt arī anonīmi.

Pieredze liecina, ka dalībnieku, kas diktātu uzraksta

bija uzrakstīti bez kļūdām, turklāt tas izdevies vienīgi sieviešu dzimuma dalībniecēm. Vēl 114 darbos kļūdu skaits bija minimāls – no vienas līdz trijām. Bet lielākais kļūdu skaits vienā darbā pērn bija 260 – tāpat teju pa kļūdai katrā no aptuveni 300 diktāta vārdiem.

Kopš pagājušā gada diktātu pārbaudīt palīdz īpaši Latvijas Universitātē radīta programma – tā salīdzina tiešsaistē iesūtītos darbus ar oriģinālo diktāta tekstu, iezīmējot visas nesakritības. Tomēr pēc tam visus darbus tāpat pārskata cilvēka acs, pastāstīja projekta komunikāciju pārstāvis Toms Sadovskis.

Latgaliski – jau septīto reizi

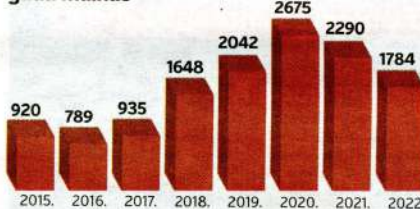
Tikai divus gadus pēc pirmā Pasaules diktāta latviešu

“Diktāts latgaliešu valodā ir atgādinājums, ka šī latviešu valodas forma pastāv.”

vispār bez kļūdām, katru gadu ir ļoti maz. Piemēram, pērn Pasaules diktātu rakstīja 1784 dalībnieki, no kuriem 45 darbi netika pieņemti labošanai, jo nebija pabeigti vai bija uzrakstīti bez diakritiskajām zīmēm. No 1739 pieņemtajiem darbiem 13

valodā pirmoreiz tika piedāvāts arī diktāts latgaliešu rakstu valodā. Atšķirībā no diktāta latviešu valodā to nerīko nodibinājums "Pasaules valoda", bet Latvijas Radio Latgales multimediju studija, latgaliešu kultūras kustība "Volūda" un portāls "lakuga.lv". Dik-

Pasaules diktāta dalībnieku skaits katru gadu mainās

tāts latgaliešu valodā klātienē pulksten 18.20 notiks Rēzeknē Latgales vēstniecībā "Gors", kur Lauras Melnes īpaši diktātam rakstīto tekstu lasīs aktrise Katrīna Grīga. Tāpat diktāts skanēs "Latvijas Radio 1" ētērā raidījumā "Kolnasāta", bet video formātā būs skatāms sabiedrisko mediju portālā "LSM.lv", un latgaliešu kultūras ziņu portālā "lakuga.lv", "Latvijas Avīzē" pastāstīja Latgaliešu kultūras kustības "Volūda" pārstāve Edīte Laime. Viņa norādīja – ja ir vēlme, tad uzrakstītos darbus var iesniegt pārbaudei vietnē "ej.uz/LTGdiktats2023", taču atšķirībā no diktāta latviešu valodā galvenā uzmanība tiekot pievērsta vārdu pareizai rakstībai saskaņā ar 2007. gadā pieņemto latgaliešu rakstu valodas ortogrāfiju, mazāk – pieturzīmēm.

Dalībnieki atzist, ka rakstīt diktātu latgaliešu valodā ir diezgan grūti, daļa grib arī rakstīt vecajā rakstībā, tomēr mūs priecē, ka šī latvie-

šu valodas forma vēl nav aizmirsta, kaut arī skolā to nemāca jau 90 gadus," sacīja E. Laime. Viņa bažijas, ka konkurencē ar lielajām valodām grūti kļājas jau latviešu valodai, jo īpaši jaunieši savā starpā bieži sarunājas angļiski, bet latgaliešu valoda ir vēl vairāk apdraudēta. "Divus gadus Latgales skolās fakultatīvi varēja apgūt latgaliešu valodu, šogad atkal nevar. Izglītības un zinātnes ministrija sola, ka nākamgad šāda iespēja atkal būs, taču var jau būt par vēlu – skolās esot veselības klases, kurās jaunieši pat ģimenē vairs nerunā latgaliski," viņa piebilst. Tādējādi diktāts latgaliešu valodā ir atgādinājums, ka šī latviešu valodas forma pastāv, un cerība, ka tā varētu ne tikai izdzīvot, bet arī atstāties.

Daudzveidīga stilistika

Izmērot pašu pirmo diktātu, katru gadu tekstu aptuveni 300 vārdu apmērā rak-

sta cits rīkotāju pieaicinātais autors, bet tā atbilstību latviešu valodas normām pārbauda latviešu valodas speciālisti. Šogad, piemēram, tā ir Latvijas Universitātes Matemātikas un informātikas institūta Mākslīgā intelekta laboratorijas pētniece Baiba Saulīte. Jau pierasts, ka pirms diktāta iespējams piedalīties nodarbībā, bet pēc diktāta notiek rīkotāju saruna ar konkrētā gada teksta autoru.

Latviešu valodas aģentūras direktore Inīta Vitola norāda, ka viņas vadītā institūcija ir precīga par jebkuru aktivitāti, kas sekmē latviešu valodas prasmes pilnveidi un aktualizē valodas kvalitātes jautājumus.

Šajos gados diktāta tekstu rakstījis Osvalds Zebris ("Krāsaina saule virs pelēkiem jumtiem"), Aivars Eipurs ("Mazsāļto gurķu blīzns"), Ilmārs Šlāpins ("Pasaka par vārdu tapšanu"), Nora Ikstena ("Sēņu diktāts"), Andris Akmentīns ("Malēniešu hronika"), Nils Sakss ("Vakarīgas ar Oliveru") un Pauls Bankovskis, savukārt pirmajam diktātam tika izmantots fragments no Jāņa Joneņa romāna "Jelgava 94". Ikvienu rakstnieka teksts ir atšķirīgs stilistikā, tādējādi diktāts, ja to raksta katru gadu, piedāvā iepazīt gan dažādu svešvārdu, vārdvārdu un apvaidvārdu pareizrakstību, gan rada jauns izaicinājumus spējā izvēlēties vispiemērotākās pieturzīmes (es, piemēram, pērn kļūdījās, domuzīmes vietā ielieko vienkāšu komatu).

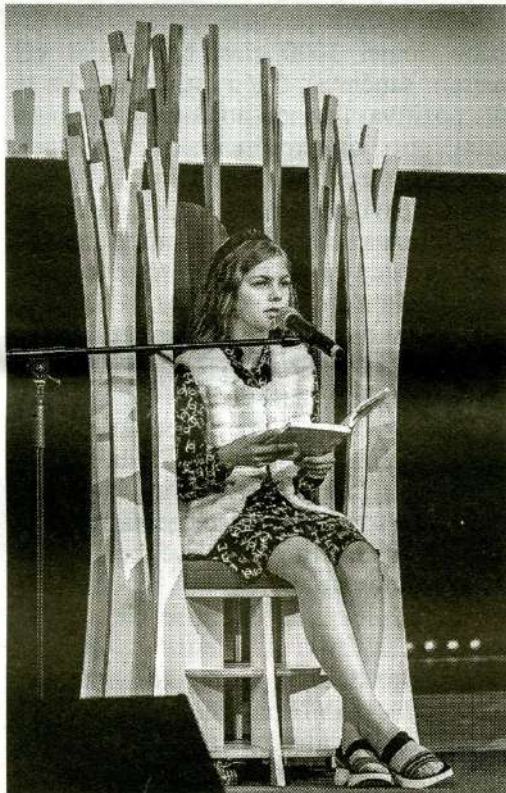
Atšķirīga iniciatīva

Aptuveni nedēļu pirms Pasaules diktāta latviešu valodā sociālajā tīklā "Facebook" izcēlās diskusija par tā izcelsmi un saknēm, un iespējamo saistību ar "Totālo diktātu", kurš kopš 2004. gada tiek rīkots Krievijā. Pasaules diktāta rīkotāja Olga Sukonnikova nav slēpusi, ka ideja viņai radusies, studējot Krievijā. Tomēr, lai abi notikumi netiktu saistīti, iniciatīvai jau uzreiz dots atšķirīgs nosaukums, un arī ar "Totālo diktātu" rīkotājiem nodibinājums "Pasaules valoda" nav saistīts. "Uz tās valsts pusi pat neskatāties," strikti sacīja Toms Sadovskis.

Avots: Latvijas Avīze

Datums: 10-10-2023

Noslēgušās Skalās lasīšanas sacensības

Skalās lasīšanas sacensību fināliste Elza Zandersone, lasot fragmentu no Marijas Parras grāmatas *Vafeļu sirdis*

Septembra izskaņā Latvijas Nacionālajā bibliotēkā norisinājās Nacionālo skalās lasīšanas sacensību fināls. Tajā piedalījās

30 reģionālie lasīšanas čempioni (15 meiteņu un tikpat zēnu) no visas Latvijas, arī Limbažu novada. Šis bija šo sacensību sestais norises gads. Finālistus ar uzmun- drinošiem saukļiem un košiem plakātiem atbalstīja klasesbiedri, vecāki, skolotāji un draugi.

Limbažu reģionu šogad finālā pārstāvēja Umurgas pamatskolas 6. klases skolniece Elza Zandersone. Viņa savu fragmentu izteiksmīgai lasīšanai bija izvēlējusies no norvēģu rakstnieces Marijas Parras grāmatas *Vafeļu sirdis*. Jaunieti atbalstīja viņas klasesbiedri, draugi, vecāki, latviešu valodas un literatūras skolotāja Irita Pūpola, kā arī bibliotekāres Anete Kirmuša un Kristīne Ķilpe. Par savu lasījumu Elza ieguva konkursa žūrijas specbalvu, ko viņai pasniedza SIA *Latvijas Mobilais telefons* prezidents Juris Binde.

Limbažu Galvenās bibliotēkas (LGB) Bērnu literatūras centra vārdā sakām lielu paldies visiem, kuri palīdzēja Elzai sagatavoties šīm sacensībām, kā arī līdzjutējiem, kuri viņu iedrošināja uzstāties ar savu lasījumu Latvijas mērogā.

Kristīne ĶILPE,
*LGB Bērnu literatūras centra
galvenā bibliogrāfe
Kristiana LUHAERA*
(Latvijas Nacionālā bibliotēka) foto

Avots:Auseklis

Datums: 13-10-2023

Gulbenes novada bibliotēka iesaistās ciklā “Latviešu grāmatai 500”

Ir apstiprināts finansiāls atbalsts no Latvijas Nacionālās bibliotēkas akcijas “Latviešu grāmatai 500” ietvaros, pētīt grāmatu izdošanu, grāmatu veikalu darbību Gulbenē sendienās/mūsdienās.

Gulbenes novada bibliotēkas direktore Sabīne Jefimova “Dzirkstelei” stāsta, ka notikumu ciklu “Latviešu grāmatai 500” organizē Latvijas Nacionālā bibliotēka ar Kultūras ministrijas finansiālu atbalstu. “Lai akcentētu piecsimtgadē notikumus latviešu grāmatniecībā, ar savām idejām par aktivitātēm reģionos, aicinātas iesaistīties tiek bibliotēkas. Katru gadu tiek izvirzīta tēma. Šogad tā ir grāmatu un ideju izplatīšana un izdošana (izņemot izdevēja Anša Gulbja 150 gadadienu).

Plānotās aktivitātes var būt saistītas ar grāmatniecības, literatūras, valodas vēsturi, personībām, kuru devums bijis nozīmīgs, kā arī ar vietu, kur risinājušies nozīmīgi notikumi. Jau otro gadu Gulbenes novada bibliotēka iesaistās ar savu pieteikumu. Kopā iesniegti tika 13 bibliotēku pieteikumi par 15 aktivitātēm,” saka S.Jefimova.

Par Gulbenes novada bibliotēkas plānotajām aktivitātēm un to norisi laikrakstam stāsta bibliotēkārē-eksperte Sanita Jurkāne: “Šogad Gulbenes novada bibliotēka pētīs un izziņās grāmatu izplatīšanu Gulbenes pusē. Taps intervijas ar mūsu novada cilvēkiem, kurās atklāsim grāmatu veikalu darbību, grāmatu piedāvājumu un grāmatnīcu lomu cauri laikiem. Intervijas

būs lasāmas Latvijas Bibliotēku portālā un Gulbenes novada bibliotēkas mājas lapā. Savukārt, pagājušajā gadā šajā pasākumu ciklā bibliotēka godināja divus izcilus, novadniekus – latviešu bibliofu, Misiņa bibliotēkas izveidotāju Jāni Misiņu un latviešu bibliografu, literatūrvēsturnieku un tulkotāju Kārli Egli. Sadarbībā ar Druvienas Vecās skolas-muzeja ilggadējo bijušo vadītāju Līgu Zvaigznekalni tika noorganizēti abu novadnieku dzīves un darba pieturpunktu pārgājiens Gulbenes novadā un izveidota digitālā izstāde, kas skatāma bibliotēkas mājas lapā,” saka S.Jurkāne.

— Inita Savicka

Avots: Dzirkstele

Datums: 10-10-2023

Vairāku valstu muzeju un bibliotēku darbības eksperti tiekas Valmierā

2023. gadā Latvijas Muzeju biedrība sadarbībā ar Latvijas Bibliotekāru biedrību un UNESCO Latvijas Nacionālo komisiju īsteno UNESCO Līdzdalības programmas projektu par ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizēšanu bibliotēkās un muzejos. 28. septembrī projekta partneri tikās Valmierā, informē Valmieras novada pašvaldība.

Projekta partneri viesojās Valmieras Integrētajā bibliotēkā un Valmieras muzejā, kā arī vēlāk devās uz Eduarda Ve-

denbauma memoriālo muzeju «Kalāči» Cēsu novadā. Viesošanās mērķis bija uzzināt plašāk par pašvaldības darbu, pašvaldībai sadarbojoties ar dažādām institūcijām, lai īstenotu ilgtspējīgas attīstības mērķus muzejos un bibliotēkās.

Nozīmīga šīs iniciatīvas daļa ir arī starpvalstu un starpnozaru sadarbības veicināšana. Projekta laikā partneriem bija iespēja doties pieredzes apmaiņas vizītēs, lai uzzinātu labās prakses piemērus, uzsverot, kā ilgtspējīgas attīstības

mērķu sasniegšanu veicina vietējiem apstākļiem pielāgotas pieejas atsevišķos reģionos, valstīs, pilsētās.

Domājot par praktiski lietojamiem rīkiem, kas var palīdzēt muzejiem un bibliotēkām plānot un izvērtēt savu darbu ilgtspējīgas attīstības jomā, UNESCO Līdzdalības programmas projektā top arī Henrija Makgī rokasgrāmata, veltīta ilgtspējīgas attīstības mērķu lokalizācijai, ņemot vērā kopienas vajadzības un saistīti ar reālo situāciju.

Avots: Liesma

Datums: 04-10-2023

Akreditētas Saulkrastu novada publiskās bibliotēkas

Ilze Dzintare,
Saulkrastu novada bibliotēkas
vadītāja

Šā gada 21. septembrī notika Saulkrastu novada publisko bibliotēku akreditācija, kas tiek organizēta reizi piecos gados. Akreditāciju veica Latvijas Bibliotēku padomes akreditācijas komisijas eksperti: Kultūras ministrijas Arhivu, bibliotēku un muzeju nodaļas vecākā eksperte Vanda Bērziņa, Cēsu Centrālās bibliotēkas direktores vietniece, Krājuma organizācijas nodaļas vadītāja Skaidrite Daņilēviča, Rīgas Centrālās bibliotēkas direktores vietniece Vineta Baško, Salaspils novada bibliotēkas vadītāja Daiga Orbidāne, Salaspils novada bibliotēkas

vadītājas vietniece, metodiķe Evita Gleizde.

Akreditācijas norises laikā tika vērtēts filiāļu „Sēja” un „Pabaži” bibliotēku ēku, telpu stāvoklis. Visu Saulkrastu novada publisko bibliotēku krājuma stāvoklis, finansiālais un materiālais nodrošinājums, bibliotēku sniegtie pakalpojumi, novadpētniecības darbs, pieaugušo izglītība, darba pārskati un plāni, darbinieku kvalifikācija, publicitāte sociālajos tīklos un citi bibliotēku attīstībai nozīmīgi kritēriji.

Kopumā Saulkrastu novada publisko bibliotēku darbs tika novērtēts atzinīgi. Īpaši tika uzteikta iepriekšējās akreditācijas ieteikumu izpilde: Saulkrastu novada bibliotēkā uzlabota krājuma saturiskā kvalitāte, nomainīti visi

grāmatu plaukti abonementā, lasītavā un Bērnu nodaļā, uzlabots telpu plānojums, krājuma kārtojums un izvietojums, lai tas būtu ērti pieejams lasītājiem, nomainīta datortehnika, organizētas apmācības pieaugušajiem darbam ar datoru un internetu. Filiālbibliotēkās „Sēja” un „Pabaži” nomainīta datortehnika, veiktas krājuma inventarizācijas, organizēti lasīšanas veicināšanas pasākumi Latvijas Nacionālās bibliotēkas programmā „Grāmatu starts”, kā arī uzlabota krājuma saturiskā kvalitāte.

Kārtējā Latvijas Bibliotēku padomes sēdē tiks apstiprināti Bibliotēku akreditācijas komisijas ekspertu atzinumi par Saulkrastu novada publisko bibliotēku atbilstību akreditācijas nosacījumiem.

Avots: Saulkrastu Novada ziņas

Datums: 06-10-2023

«Divi Jāņi Rapas»

No 10. oktobra Dobeles novada Centrālajā bibliotēkā apskatāma novadpētniecības izstāde «Divi Jāņi Rapas». Izstāde tapusi sadarbībā ar Annas Brigaderes muzeja «Sprīdīši» vadītāju Rasmu Rapu.

Tērvetnieks Jānis Rapa pirmās iemaņas grāmatu izdošanā un izplatīšanā ieguva sava brālēna Jāņa Brigadera vadībā. Vēlāk, apvienojot vairākus mazos uzņēmumus, Jānis Rapa kopā ar domubiedriem nodibināja grāmatu apgādu «Valters un Rapa». Vēlāk grāmatu apgāds tiek pārveidots par akciju sabiedrību.

Jānis Rapa no dibināšanas līdz padomju okupācijas laikam bija uzņēmuma vadītājs. 20. gadsimta trīsdesmitajos gados «Valters un Rapa» bija lielākā

grāmatu izdevniecība Baltijā, kurā tika izdoti Latvijai ļoti nozīmīgi, kultūrvēsturiski darbi. Par nozīmīgo devumu latviešu literatūras un kultūras attīstībā Jānis Rapa apbalvots ar Triju zvaigžņu ordeni.

Jānis Rapa ir radnieks un tuvs draugs Annai Brigaderei. Pēc tam, kad rakstnieces ipašumā nonāca «Sprīdīši», Jānis Rapa pēc viņas lūguma kļuva par rakstnieces ipašuma pārvaldnieku. Vēlāk rakstniece iecēla Jāni Rapu par sava ipašuma mantinieku.

Sākoties padomju okupācijai, Jānis Rapa redzēja, kā viņa mūža darbs tiek iznīcināts. 1941. gada 30. maijā viņš izvēlējās aiziet no dzīves. Šī viņa smagā izvēle, iespējams, pasargāja no deportācijas ģimeni, kurā tobrīd auga mazais Jānis.

Jānis Rapa (juniors) dzimis Rīgā 1938. gada 5. oktobrī. Pēc vidusskolas beigšanas strādājis Zinātņu akadēmijas Fundamentālajā bibliotēkā, paralēli studējot LVU Filoloģijas fakultātes Bibliotēku zinātņu un bibliogrāfijas nodaļā.

No 1967. gada Jānis Rapa strādāja par Annas Brigaderes muzeja «Sprīdīši» vadītāju. Atjaunojoties Latvijas Republikas

neatkarībai, tika nostiprinātas arī Jāņa Rapas ipašumtiesības uz rakstnieces Annas Brigaderes «Sprīdīšiem», un viņa vadībā «Sprīdīši» kļuva par pirmo privātmuzeju atjaunotajā Latvijā.

Darbodamies «Sprīdīšos», Jānis Rapa bija ne vien Annas Brigaderes dzīves un darbu pētnieks, popularizētājs, bet arī istens Tērvetes patriots. 1998. gadā viņš muzeja vadību nodeva dzīvesbiedres Rasma rokās un pats uzsāka atjaunot a/s «Valters un Rapa» vadīšanu. 2005. gadā, 67 gadu vecumā, Jānis Rapa devās mūžībā.

Sagatavoja
Indra Cehanoviča

Avots: Zemgale

Datums: 37-10-2023

Ādažu bibliotēka smeļas pieredzi Ventspilī

No 25.- 26. augustam Ādažu bibliotēkas 2 darbinieces devās Pierīgas reģiona bibliotēku darbinieku profesionālās pieredzes apmaiņas braucienā uz Ventspils novadu. Brauciena mērķis - lai apskatītu jaunuzceltās bibliotēkas ēkas, smeltos iedvesmu un gūt jaunas idejas turpmākajam darbam, iepazīties ar kolēģu darbu, apmainīties ar pieredzi. Brauciena laikā iepazīnāties ar nesen uzbūvētajām Ventspils pilsētas Mūzikas un Gāliņciema bibliotēku ēkām, Te ap-

meklētājus priecē dizaineru mūsdienīgi iekārtotās telpas, gan modernais tehniskais aprīkojums. Ventspils kolēģes mūs iepazīstināja ar galvenajiem darba pamatvirzieniem Ventspils Galvenajā bibliotēkā un Ventspils novada Puzes bibliotēkā. Noslēgumā Ventspils pilsētas apskate gida pavadībā. Interesanti bija iepazīt bibliotēkas, kurās tiek piedāvāts plašs pakalpojumu klāsts šodienas vajadzībām atbilstošās telpās.

Ādažu bibliotēka

Foto - Ādažu bibliotēka

Avots: Ādažu Vēstis

Datums: Septembris-2023

Grāmatu svētki pulcē pilnu Lielvircavas kultūras nama zāli

Uzturot spēkā jau vairāk nekā divdesmit gadus nostiprinājušos tradīciju, oktobra pirmajā sestdienā Jelgavas novadā atkal notika Grāmatu svētki. Šoreiz lasītāji un bibliotekāri no 27 pašvaldības bibliotēkām pulcējās Lielvircavas kultūras namā, kas pēc pārtraukuma atkal ir vēris durvis kultūras dzīvei.

Grāmata kā dzīves vērtība, dzimtā Lielvircava kā pasaulē skaistākā vieta – tie ir vārdi no svētku atklājeju Jelgavas pilsētas bibliotēkas vadītājas vietnieces Lindas Langenfeldes un Jelgavas novada pašvaldības izpilddirektora Līgas Lonertes uzrunām.

Svētku turpinājumā bibliotekāres Andras Pootas jautājumu varā nonāca divdesmit grāmatu autors rakstnieks Arno Jundze un rakstniece, kā arī dzejniece, četru grāmatu autore Maija Migla-Streiča, kas Latvijā pazīstama kā ITV Ziņu dienesta veidotās "Panorāmas" sīzetu autore.

Lielvircavā M. Migla-Streiča atklāja, ka jaunībā rakstījusi un tagad atsākusi rakstīt dzeju. Lasījuma beigās ar asarām acīs viņa nolāsīja vienu no saviem beidzamajiem darbiem – "Balādi par Bahmutas kareivi Daņilu". Savukārt A. Jundzes uzstāšanās bija bezbēdīgāka. Tā sākās ar sarunu par viņa grāmatu par dzejnieku Eduardu Veidenbaumu "Es nemiršu nekad". Saņemot abu literātu atļauju, "Zemgales Ziņas" publicēs A. Pootas intervijas ar viņiem kādā no nākamajiem numuriem.

Svētkos grāmatu draugiem bija iespēja iegādāties grāmatas, saņemt autoru autogrāfu, kā arī apmainīties ar izlasīto. Grāmatu svētkos noslēdza Saldus Tautas teātra izrāde "Dāmas".

Ozolnieku bibliotēkas vadītāja Ingrīda Irbe izsaka pateicību svētku namamātēm – Lielvircavas bibliotēkas vadītājai Mārai Ziemelei un kultūras nama vadītājai Rasmai Krauzei. Īpašs paldies lasītājam no Cenu pagasta Vitai Makruzovai, kas literātiem dāvināja rudens ziedu kompozīcijas.

ARNO JUNDZE ieraksta autogrāfu Uziņu bibliotēkas vadītājai Gunitai Kulmanei. Rakstnieks domā, ka jauniešiem nebūtu prātīgi izvēlēties studēt latviešu filoloģiju. Lielu algu tā nopelnīt nevarot. Paša rakstnieka dzīves piemērs liecina, ka lasītāju cieņu viņš ir nopelnījis gan.

FOTO: GAITIS GRŪTUPS

GRĀMATU SVĒTKOS Lielvircavas kultūras nama zālē sanāca ap 170 grāmatu cienītāju.

Muzikāli ar latviešu komponistu dziesmām svētkos izdaiļoja teātrī Zemgales laukos izaugušie Jelgavas Mūzikas vidusskolas audzēkņi.

Jelgavas pilsētas bibliotēkas agrā-

kā vadītājas vietniece Dzintra Punga atceras, ka Grāmatu svētki Jelgavas novadā (tolaik Jelgavas rajonā) aizsākās pirms vairāk nekā divdesmit gadiem. Pasākuma rosinātāja ir žurnāliste un rakstniece, Lauku bibliotēku atbalsta biedrības izveidotāja Biruta Eglīte, kas Grāmatu svētkus ar literātu un politiķu piedalīšanos rīkoja visā Latvijā. Jau gadus piecpadsmit Grāmatu svētki Jelgavas novadā ir Jelgavas pilsētas bibliotēkas un Jelgavas novada pašvaldības pastāvīgs projekts. Dāsnā grāmatu dāvināšana lauku bibliotēkām gan svētkos ir mazāk manīta, toties aisaucīgi ir rakstnieki un dzejnieki. Grāmatu svētkos Jelgavas novadā ir viesojušies dzejnieki Māra Zāliete, Eduards Aivars ar mākslinieci Petru Derkins, rakstniece Ingunna Bauere, Dzintars Tilaks, Jana Egle, Anna Žigure un vairāki citi.

— Gaitis Grūtups

Avots: Zemgales Ziņas

Datums: 12-10-2023

Bibliotēka simtgadē piedāvā loteriju

Šogad Smiltenes bibliotēka atzīmē savas nepārtrauktas darbības 100 gadus un lielajā jubilejā vēlas iepriecināt apmeklētājus, piemēram, piedāvā viņiem pārbaudīt veiksmi loterijā:

Smiltenes bibliotēkas apmeklētāji no piektdienas, 13. oktobra, aicināti reģistrēties loterijai "Dāvanu grozs", aizpildot loterijas biļeti. Par to nekas nav jāmaksā, līdzdalība loterijā ir bez maksas.

"Loterijā "Dāvanu grozs" 10 dalībniekiem būs iespēja laimēt vienu no 2023. gadā izdotām grāmatām, kas noderīgas sevis izzināšanai, personīgajai izaugsmei un veiksmīgai dzīvei. Iekļautas arī grāmatas bērniem," informē Smiltenes novada bibliotēkas vadītāja Inta Mežule.

Loterijas biļetes ir pieejamas Smiltenes bibliotēkas abonementa daļā Baznīcas laukumā 13. Izloze notiks bibliotēkas simtgades svinīgajā sarīkojumā "Caur saknēm turpināties". Šos savus svētkus Smiltenes bibliotēka kopā ar saviem draugiem, atbalstītājiem un sadarbības partneriem svinēs 28. oktobrī pulksten 14 Smiltenes kultūras centrā.

Dienu iepriekš, 27. oktobrī, pulksten 17 Smiltenē sāksies bibliotēkas simtgadei veltīta akcija "Gaismas ceļš" – lukturišu nogādāšana no bibliotēkas Bērnu apkal-

pošanas nodaļas Gaujas ielā 1 gar tagadējo bibliotēkas ēku uz Viedrades kvartālu, kur Smiltenes novada pašvaldība plāno perspektīvā būvēt Smiltenes bibliotēkas jauno ēku.

Savukārt no 23. līdz 27. oktobrim bibliotēka darbdienās no pulksten 10 līdz 17 organizēs akciju "Palīdzi gaismā spīdēt!", – Bērnu apkalpošanas nodaļā un bibliotēkā varēs izgatavot lukturišus simtgades "Gaismas ceļam".

Jau rakstījām, ka bibliotēkai Smiltenes pilsētā šogad aprit 100 gadi. Tās vēsture aizsākās 1923. gadā, kad tika nodibināta Izglītības kooperatīva "Kultūras Balsis" Smiltenes nodaļas bibliotēka. 1924. gada 1. maijā to savā pārziņā pārņēma Smiltenes pilsētas valde.

Gadiem ritot, Smiltenes pilsētas bibliotēka ir kļuvusi par Smiltenes novada bibliotēku ar apakšstrukturām pagastos un piedāvā pakalpojumus kopumā 19 vietās novadā.

"Bibliotēkas stāsts turpinās. Mēs uzturam aktuālu bibliotēkas krājumu un meklējam arvien jaunus veidus, kā būt noderīgiem sabiedrībai, vienlaikus sapņojot par mūsdienīgām telpām bibliotēkai Smiltenes pilsētā. Mūsdienu laikmetā, kad par visu ir jāmaksā, tādu kultūras institūciju kā bibliotēku dzīvotspēja ir sabiedrības gaismas stars," uzsver Inta Mežule. 📖

— Sandra Pētersone

Avots: Ziemeļlatvija

Datums: 13-10-2023

Vieta, kur satikties un pastāstīt par savu pieredzi

Stāstot par Piltenes bibliotēku, tās vadītājas Antras Budres balsi skan lepnums un prieks. Viņa šeit pastāvējis strādā kopā 2005. gadā. Šogad jubileja ir ne tikai Antrai, bet arī Piltenes bibliotēkai – tā sagaidījusi savu simtgadi.

Antra gan tūdaļ steldz precīzēt, ka svētki ir nevis Piltenes bibliotēkai, bet bibliotēkai Piltene. Par to liecina arī grāmatu krātuve apskatāmā izstādē. Materiālus tai atrast bija diezgan viegli. Pirmo apskatu par bibliotēkām Antra veidoja pirms desmit gadiem, labs palīgs bija interneta vietne *periodika.lv*.

"Šis senās fotogrāfijas kādreiz atnesa Alvars Līvmanis. Mums ar viņu bija laba sadarbība. Cilvēku atmiņas ir ļoti gaistošas, tāpēc ir labi, ja izdodas tās pierakstīt un uzklaustīt. Kad svinējām bibliotēkas 90 gadu jubileju, nāca vecie lasītāji un bibliotekāri un stāstīja savus stāstus." Kopš 2001. gada Piltenes bibliotēka atrodas ēkā, kur darbojas arī pirmsskolas izglītības iestāde "Taurēnītis". Antra atceras, ka drīz vien sākās plašākie remontu. Nesen atjaunota fasāde, un bibliotēkas vadītāja priecijas, ka simtgadi var sagaidīt bez bažām. Iestāde var iekļūt arī cilvēki ar īpašām vajadzībām.

Atmnoties savu bērniņu, Antra teic, ka bijusi no tiem bērniem, kuri ļoti daudz lasīja. Bibliotēkas profesiju viņa izvēlējās, jo saprata, ka tajos laikos, kad neatkarības vēsmas tikai virmoja gaisā un Latvija vēl bija PSRS sastāvā, bibliotēka bija tā vieta, kur varēja strādāt brīvāk. Kad bija pabeigta augstskola, Antra sāka dzīvot un strādāt Piltene, pamazām iepazīstot vietējo cilvēku ieradumus un kļūstot par savējo. "Lastāji uz bibliotēku nāk labprāt, parasti vienā reizē paņem prāvu kaudzīti grāmatu, tāpēc reizēm ir tā, ka līdz pulksten 12 neatnāk neviens cilvēks. Esmu ievērojusi, ka biežāk ierodas mēneša sākumā. Pēcpusdienās sagaidu datoru lietotājus no skolas, mums ir arī galda spēles, ko varam piedāvāt ikvienam apmeklētājam. Bērniem ir iespēja izpausties radoši, piemēram, izkrāsot zīmējumus. Mēs ļoti labi sadarbojamies ar "Taurēnīša" audzēkņiem. Viņi labprāt iesaistās "Bērnu žūrijā". Pagājušajā gadā vecākās grupiņas bērniem lasīja priekšā grāmatas, un viņiem tas ļoti patika. Ir arī pieaugušo žūrija, un mums ir kādi septiņi astoņi

pieaugušie, kuri labprāt izlasa norādītās grāmatas. Vasarā visi kopā cenšamies aizbraukt ekskursijā. Otrā tradīcija ir skaļā lasīšana. Te sadarbojamies ar pamatskolu, un es domāju, kā padarīt atraktīvāku šo konkursu, piemēram, esam to organizējuši pilsdrupās. No skolas parasti skaļās lasīšanas pasākumā piedalās pieci seši skolēni, jo viņiem iepriekš notiek atlase klasē. Šogad varam lepoties ar Lindu Braunu, kura pārstāvēja Ventspils reģionu konkursā Rīgā. Viņa jau kopš mazām dienām ir liela lasītāja, prot pamatot, kas patik un kas nepatīk."

Antra stāsta, ka sadarbojas ar Piltenes nūjotājiem – viņi bibliotēkā vairākus gadus svinējuši Lieldienu. Palaikam notiek tikšanās ar grāmatu autoriem, kas visbiežāk tiek rīkotas, pateicoties Ventspils Galvenās bibliotēkas bibliotēkāres darbā ar novada bibliotēkām Sandras Picalcelmas sagatavotajiem projektiem. Bibliotēkā ir cepti pat sklandrausī. Kristīne Ozoliņa vada nodarības rokdarbniečēm, kas sanāk bibliotēkā vai nu parādīt cita citai, kas jauns tapis, vai ieklausīties kādā lektora stāstījumā. Antra ar kolēģi Mairu Zāli piedalījās akcijā "Ceļojums zekēs". "Pagājušajā gadā bibliotēkā bija liela

Antra bibliotēkas durvis vēra arī 7. oktobrī, kad notika simtgadei veltīts pasākums, kurā apveikums grāmatu krātuvei bija sagatavojušas vairākas interešu grupas.

MARLENAS ZVAIGZNES FOTO

izstāde "Pilteneku vasarpriekš". Pasākumus fotografējam, tā saglabājot vēsturei to, kas pie mums notiek. Bibliotēka jau vispār ir tāds neliels kultūras centrs. Mēs, protams, nerīkojam balles, bet te var satikties un pastāstīt par savu pieredzi. Mūsu aktivitātes lielā mērā patraucēja kovidā, turklāt jāņem vērā, ka cilvēki ir aizņēmi, savukārt tie, kas ir rosti, darbojas visur", stāsta Antra.

Piltenes bibliotēkas vadītāja labi atceras vīrus, kuri nu jau ir mūžībā, bet dzīves laikā labprāt lasīja vēsturiskus romānus un interesējās par politiku. Piltenece labprāt izvēlas dāmu romānus, pēdējā laikā daudz interesējas par Anšlava Eglīša darbiem, pieprasīs

ir Lōsindas Raiļijas grāmatu cikls par septiņām māsām un latviešu autoru romānu sērijas "Mēs. Latvija, XX gadsimts" eksemplāri.

Ventspils bibliotēkas speciāliste darbā ar novada bibliotēkām Sandra Picalcelma, lūgta raksturot Piltenes bibliotēkas darbību, saka šādi: "Piltenes bibliotēka ir otra lielākā novada bibliotēka ar plašu, universālu literatūras krājumu. Lai to atspoguļotu, ik mēnesi bibliotēkā var skatīt jaunas un interesantas, dažādām tēmām veltītas izstādes. Bibliotēkas darbnieces Antra Budre un Maira Zāle, būdamas savas pilsētas un novada patrioti, aktīvi iesaistās vietējās kopienas sabiedriskajā un kultūras dzīvē. Tās ir Lielās talkas,

kā arī folkloras kopas, nūjotāju un amatierletrā pasākumi. Pašas, būdamas lielas rokdarbnieces, viņas atbalsta vietējās rokdarbu darinātājas, organizējot dažādas informatīvas un radošas nodarbnices. Ik pa laikam bibliotēkā skatāmas vietējo rokdarbnieku izstādes un kolekcijas. Aizrautīgi un radoši bibliotēkas darbnieces strādā ar bērniem, organizējot dažādas radošas darbnices, literārus pasākumus, ekskursijas. Bibliotēkas vadītāja Antra ir ļoti erudīta, un apbrīnojāmām zināšanām par literatūru. Ar savu kluo inteliģenci viņa daudz *nespēgā*, bet, kad vajag, uzliek punktu uz "i" un pasaka savu argumentēto viedokli."

Marlena Zvaigzne

Piltenes pamatskolai atkal ekoskolas statuss

Jau no paša rīta 15. septembrī mēs izbraucām no Piltenes, lai pievienotos ekoskolu pasākumam, kurš notika Rīgā. Latvijas Nacionālajā bibliotēkā. Ekoskolu apbalvošanas ceremonija vienoja ap 350 dalībnieku – gan skolēnus, gan pedagogus.

Dienā sākās ar pozitīvo gājieni no Strēlnieku laukuma un Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministrijas kopā ar ministru Māri Sprindžuku līdz Latvijas Nacionālajai bibliotēkai, kur Ziedoņa zāle norisinājās ekoskolu apbalvošana. Pasākums tika atklāts ar Rīgas Doma kora skolas gospelkora priekšnesumu. Pēc tam Ekoskolu programmas vadītājs Daniels Trukšāns pastāstīja par ekoskolu kustības jauno mērķi, programmu un analīzi, par iespējām piedalīties dažādās apmācībās un aktivitātēs.

Pēc divu gadu pārtraukuma Piltenes pamatskola atkal ir saņēmusi ekoskolas statusu, ir iegūts ekoskolas sertifikāts. Esam apņēmības pilni realizēt jaunus uzstādījumus, lai arī nākamajā mācību gadā pie mūsu skolas plīvoti ekoskolas Zālais karogs.

Pasākuma otrajā daļā drosmīgākie dalībnieki demonstrēja pašu gatavotos tērpus ilgtspējīgās modes skatē. Iepazīnāms arī ar UNESCO Latvijas Nacionālās komisijas organizēto "Pasaules lielāko mācību stundu", kura tiek organizēta sadarbībā ar Izglītības un zinātnes ministriju.

Ekoskolu programma ir viena no visatpazīstākajām vides izglītības pieejām pasaulē, un esam patiesi lepmi, ka Piltenes pamatskolā tiek realizēta šī programma.

Ekoskolas korespondentes

Kira Agapova, Patrīcija Lapire

Kira Agapova, skolotāja Dita Bērziņa un Patrīcija Lapire.
INESES LICES FOTO

Avots: Ventspils Novadnieks

Datums: 10-10-2023

Staiceles bibliotēkā viesojās pasaules apceļotāja Agate Ķisele

Pasaules pētniece, ceļotāja un jaunā grāmatas autore Agate Ķisele, viesojoties Staiceles pilsētas bibliotēkā, dalījās savu dažādo ceļojumu pieredzes stāstos

Staiceles radošo sieviešu kluba *Stazele* un Valsts kultūrkapitāla fonda finansētā projektā *Ceļojums grāmatā un pasaulē* Staiceles pilsētas bibliotēkā noritēja piedzīvojumu un praktisko padomu pēcpus-

diena kopā ar pilna laika pasaules pētnieci, ceļotāju un grāmatas *Meklējot robežas* autori Agati Ķiseli.

Viņa dzīvojusi Somijā un ar velosipēdu apbraukusi Skandināvijas valstis, vēlāk

ceļš viņu aizvedis līdz pašai Parīzei. Pārbaudot savas spējas, kājām gājusi apkārt Islandei. Ar automašīnu mēģinājusi paceļot pa Eiropu, bet dažādi transportlīdzekļi aizvīzinājuši viņu pat līdz pašam Marokas tuksnesim. Izbaudījusi lielo karstumu, drīz atradusi darbu citos laikapstākļos – pajūgu suņu fermā Norvēģijā. Un to visu panākusi jauna sieviete, kura nebaidās riskēt, veikt dažādus darbus un tic saviem spēkiem! Pati Agate uzsvēra, ka netradicionāli ceļot var ikviens, jautājums tikai, cik daudz ceļojuma dēļ esam gatavi upurēt, piemēram, komfortu.

Pasaules pētnieces stāstījumu papildināja prezentācija, kas atklāja, cik nopietni viņa gatavojusies visiem saviem ceļojumiem. A. Ķiseles rādītājās fotogrāfijās iemūžināti reti kuram ikdienas ceļotājam zināmi mirkļi – braukšana ar riteni sniegputenī, brīvā dabā, guļot šūpuļtīklā, pārleistas naktis, vientulība Islandes lavu plašumos, spēja nenomaldīties sniegputenī ar suņu pajūgu vai dzīve māla kleķa būdā tuksneša vidū. Pašas pieredzi un pārdzīvojumus viņa apkopojusi grāmatā *Meklējot robežas*. – *Tō rakstot, piedomāju, lai tā kalpo arī kā padoms citiem ceļotājiem*, – sacīja pati autore.

Anita STROKŠA,

Staiceles pilsētas bibliotēkas vadītāja

Avots: Auseklis

Datums: 13-10-2023

Laimas mirkļi radīšanas acī

Ilze Kalniņa,
teksts un foto

Aizvadītajā sestdienā rīta pusē rakstniece Laima Koka tikās ar lasītājiem Valmieras bibliotēkā. Turpat ar mākslas cienītājiem un izpratējiem pēcpusdienā tikās māksliniece Laima Koka. Viņa bija tik dzirkstoša pēc Latvijā pavadīta pusgada. Šodien jau pa Stambulas ielām staigā tulkoņai Laima Koka. Laima pārsteidz radošumā un daudzpusībā.

«Es nezinu, kas man liku sestdienā atrauties no visiem rudens darbiem un tikt līdz bibliotēkai. Paldies jums, ka varam satikties,» sacīja Laima Koka, sākot sarunu par dzīvi. Ar apbrīnojamu vieglumu Laima izskreja cauri saviem dzīves likdoļiem, liekot noprast, kāpēc viņa raksta, apgūst mākslu un tulko. Tās savā ziņā nav bijušas pat apzinātas izvēles, jo viņa pieņemusi, ka ir tur, kur ir, un dara to, kas jādara. Varbūt pašlaik, varbūt pēdējos desmit gados, viņa bauda to lielo griezību, ka var darīt to, kas patīk. Tā varēja noprast.

Ir pilnīgi iespējams, ka kaut kad atkal ieraudzīsīm kādu Laimas sarakstītu grāmatu, kuru viņa piepūcinās savām desmit sarakstītājām. Popularitāti viņa ieguva ar savu pirmo romānu «Sampinjonu derība», bet jaunākais darbs ir romāns par Anšlavu Egļiti «Cilvēks ar zilo putnu».

Rakstniece Valmierā stāstīja, ka tas tapis trešajā piegājienā, cenšoties atrast to Anšlavu Egļiti, par kuru vismazāk zināms, tāpēc romānā viņa aprakstījusi to rakstnieka dzīves posmu, piecus gadus, ko viņš pavadījis Vācijā. Rakstījusi romānu par to, kā viss varēja būt, jo ziņu bijis maz. Citādi autore liek noticēt, ka darbs pie grāmatas ir, labi, daudzām tā būtu, neiespējamā misija. It īpaši, ja jāraksta par cilvēkiem, personībām, biogrāfijām. Laima tā rakstījusi par Emilliju Benjamiņu, par brāļiem Kokariem, bet pirms tam vajadzējis iepazīties ar visu iepriekš jau uzrakstīto, diriģentos klausījusies, intervējusi.

«Rakstīšanas brīži ir trausli. Esi citā pasaulē, kaut kādā radīšanas acī. Ja tu strādā dārzā, tad esi tur, un rakstīt īsti nesanāk. Es gan atceros, ka tad, kad vajadzēja naudā pelnīt, bērnu audzināt, es strādāju arī kā žurnāliste, intervēju cilvēkus, un bija tā, ka esi rakstā iekšā, bet bērns tevi pārtrauc, un tu pat nedzirdi, ko viņš jautājis. Esmu teikusi: «Jā, mīļā!» un, neko nedzirdot, bet piekritot, iedevusi piecus latus tēriņam,» smeļoties stāstīja rakst-

TIKŠANĀS LAIKĀ Valmieras integrētajā bibliotēkā. Laima Koka stāsta par literatūru un mākslu.

niece, kuras četri bērni tagad jau pieauguši, un viņa ir arī vecmāmiņa, bet tā sajūta, ka rakstot tu vari būt tālu prom no ikdienas, joprojām piezogas.

«Kad rakstīju par Anšlavu, mani vīrs bija vairākkārt uzrunājis un nebiju dzirdējusi. Tad viņš tieši vaicāja: kur tu tagad esi? Un es tā arī atbildēju: ir 1946. gads, Eslingenē,» auditoriju turpināja smidzināt Laima, kas posās atceļam uz Stambulū. Šķīta, ka vasarā viņa nav rakstījusi ne rindas, jo lepojas, cik sakopts melleņu lauks paliek viņas lauku mājās. Tur saimnieko dēls, bet melleņu stādījumi esot bijuši aizauguši, viņa atbraukusi pavasarī, un pa vasaru visu izdevies labot.

«Man patīk sajūst tādu praktisko mistiku, un tāda bija. Kad dārzs ar kaimiņienes palīdzību bija izravēts, tad nolija lietus. Tik skaisti tas bija,» atminējās Laima, stāstot, ka Stambulā gan viņai darbs priekšā. Laima tulko turku rakstnieka Orhana Pamuka darbu «Mans vārds ir Sarkanais» un tulkošot vēl otru, jo tāda bijusi populārā rakstnieka izdevēju prasība.

Darbs, kas tulkošanas procesā, ir stāsts par būtisku mākslas vēstures nospiedumu – miniatūrglezniecību. Tulkošana un šis mākslas apguve tagad ir Laimas sirdslieta.

Kāpēc tulkot? Laima sapratusi, ka daudz labu grāmatu jau sarakstītas, tad varbūt tās vajag dzimtajā valodā iepazīt. To, ka grāmatu pasaulē daudz, viņa zina no sava vīra Ahmeta Koka aizraušanos un dzīves jēgas. Vīrs ir pusgadsimtu krājīs grāmatas, un tagad vismaz 300 tūkstoši dažādību izvietoti Ahmeta Koka vārdā nosauktā bibliotēkā. Ahmeta strādā bibliotēkā, bet Laima ir mājās. Viņa datorā atradusi putnu balsu ierakstu, kas desmit stundu garš, to ieslēdz un tulko, kamēr putni dzied.

«Kad apkļust, tad mana darba diena beigsies. Ar desmit stundām tulkošanas pietiek,» tā Laima un interesentiem lasa iztulko, kā smejies, metriem garu teikumu, kuru iztulko

SMALKS DARBS, kas top mēnešiem. Līdzīgos toņos ar smalkāko otīņu zīmējot, pie viena darba strādājot, māksliniece pavada mēnešus.

dzirdot, jaušams, cik bagāta ir turku valoda, bet ne mazāk krāšņa tā Laimai, jo iztulkotais teksts mudina izlasīt, uzzināt vairāk.

Lai varētu dzīvot Turcijā, Laimai laikam būtu pieticis ar sarunvalodas iemaņām, bet rakstniecei un tulkoņai nav bijis miera. Viņa vēlējusies studēt, studēt magistrantūrā miniatūrglezniecību, un tad vajadzīgs daudz augstāks valodas izpratnes, mutvārdu un rakstu līmenis.

«Iemācījos, dabūju sertifikātu un pilsonību arī nokārtoju. Tur eksāmenā Turcijas himnu dziedāju, un vērtētājiem patika klausīties, es domāju, ka visvairāk manū simpātisko akcentu,» atkal smējās Laima un stāstīja arī par saviem viedajiem mākslas skolotājiem jeb hodižam, kas ļāvuši Laimai iemācīties īpašu mākslas veidu.

«Es esmu tajā dzīves posmā, kad man vairs nav jārūpējas par juntu vīrs galvas, par ēdienu, par bērnu vajadzībām, es tagad esmu tur, kur varu domāt

par ūsu,» pamatoja Laima, un te uzreiz jāsap, ka ne par šādu vai tādu ūsu, bet kā arī visām ūsām. Lai hodža teiktu, ka Laima miniatūrglezniecību sajūstusi un māc, viņai pārbaudījumā vajadzējis uzzīmēt kāķi ar visām ūsām. Nieks? Pamēģiniet pūkainu murrātāju ar visām ūsām ietilpināt vienā kvadrācentimetrā. Tāda ir miniatūrglezniecība, kad jāvelk stripiņa, bet punktiņš ar otas galu jāpieliek tā, ka to uz papīra nepamanā. Tik smalki Laima tagad izbauda katru dzīves mirkli. Un, tā kā saruna sākās par dzīvi, tad viņai, sariekot Ahmetu, sākusies cita dzīve. Laima mīl Latviju, viņa līdz kaulam ir latviešu rakstniece, bet viņa ļoti ļoti jūtas osmaņu zemē. Ja kāds pa durvju caurumu grib Turcijā ielūkoties, tad var izlasīt arī Laimas sarakstīto «Mana turku kafija», bet, ja gribas dzirdēt Laimas balsi, tad droši var paklausīties dažādās intervijās, kas agrāk un tagad izdarītas televīzijā, radio. Viņa turpina dzirkstīt.

Darbošanās zinātnē — radošs un aizraujošs process

Kristīne Briede

Laidziece Inese Vārna ir zinātniece, kura ieguvusi inženierzinātņu doktora grādu būvzinātnē un ir Latvijas Universitātes Ģeodēzijas un ģeoinformātikas vadošā pētniece. Inese nodarbojas ar ģeodēziju un kopā ar kolēģiem ir izstrādājusi unikālu instrumentu — digitālo zenītkameru «Vesta», ko izmanto zemes gravitācijas lauka mērījumos.

Laidzē pagasta bibliotēkas vadītāja Elita Lāce šī gada iesākumā, aplūkojot starptautiski apzīmējamo dienu kalendāru un redzot, ka ir arī īpaša diena sievietēm zinātnē, sākusī interesēties, vai Laidzei šajā ziņā ir, ar ko lepoties. Tuvāk iepazīstoties ar čaklo detektīvromānu lasītāju Inesi Vārnu, Elita noskaidrojusi, ka viņa ir zinātniece, ko tik ļoti meklējusi, tāpēc divu domu nav bijis — jāorganizē satikšanās.

Inese Vārna, kura Laidzē dzīvo jau deviņus gadus, pastāsta, ka ar digitālo zenītkameru pētnieki skatās zenītā uz zvaigznēm, šādā veidā iegūstot informāciju par zemi un tās gravitācijas lauku.

«Es kopā ar saviem kolēģiem piedalījos zenītkameras «Vesta» prototipa izstrādē, un mans galvenais darbs bija mehānisko daļu rasējumi un projektēšana. Mūsu mērķis bija radīt instrumentu, kas ir mazāks, vieglāks, ērti pārvietojams un viegli uzstādāms. Svarīgi bija to radīt automatizētu, lai būtu maksimāli ērti strādāt. Un mums tas izdevās,» sarunā pauž zinātniece. Iegūtie dati savukārt noder zinātniskos pētījumos.

Inese Vārna ir Latvijas Universitātes Ģeodēzijas un ģeoinformātikas vadošā pētniece.

Izklausās sarežģīti, bet patiesībā ģeodēzija ir zinātne par to, kā pēc iespējas precīzāk izmērīt zemi, zemes virsmu, zemes gravitācijas lauku un zemes novietojumu kosmiskajā telpā, arī to, kā tas viss mainās laika gaitā. Informācija par Inesi Vārnu šogad atrodama arī «Latvijas Zinātnes kalendārā» septembra atvērumā.

Autores foto

Pirmās digitālās zenītkameras bijušas smagi instrumenti, ko varēja pārvietot tikai vairāki cilvēki kopā. Savukārt Ineses pēcdoktorantūras galvenais mērķis bija

uzlabot digitālās zenītkameras «Vesta» mērījumu iegūšanas precizitāti un ātrumu, lai atmosfēras radītie traucējumi tos ietekmētu mazāk. 2021. gada augustā Latvijas Universitātē radītā digitālā zenītkamera «Vesta» tika aizvesta uz Šveici, lai veiktu salīdzinošos mērījumus kopā ar Šveicē radīto digitālo zenītkameru. «Tādas sekmiņas zemes gravitācijas pasaulē ir tikai šīs divas. Pārējās ir ne tik augstā gatavības pakāpē,» komentē I. Vārna. Tāpat zinātniece šovasar bijusi Berlīnē 28. Ģenerālā asamblejā un stāstījusi par šo zenītkameru.

Zinātnē vieta arī sievietēm

Informācija par Inesi Vārnu šogad atrodama arī «Latvijas Zinātnes kalendārā» septembra atvērumā, kurš veltīts dažādām zinātnes jomām. «Šajā kalendārā ir īpaši iz-

raudzītas 12 izcilākās personības pētniecībā, kuras piedalās Eiropā nopietnākos zinātnes izziņājumos un misiju realizācijā. Tie ir izgudrotāji, kas Latvijā palīdz

veidot pievienotās vērtības ekonomiku un palielina konkurētspēju. Un viņu vidū ir arī Inese Vārna, par ko varam lepoties,» pastāsta Elita Lāce. «Ja kāds man prasa, kāds labums no ģeodēzijas un ģeoinformātikas, tad šajā kalendārā tas ir ļoti paskaidrots,» smaidot piebilst Inese Vārna. «Vienkāršiem vārdiem runājot, ģeodēzija ir zinātne par to, kā pēc iespējas precīzāk izmērīt zemi, zemes virsmu, zemes gravitācijas lauku un zemes novietojumu kosmiskajā telpā, arī to, kā tas viss mainās laika gaitā. Ģeodēzija ir saistīta ar daudzām citām nozarēm, piemēram, ar mērcniecību, kur tiek veikta topogrāfiskā kartēšana, robežu nosprašana, un arī būvniecībā mērcnieki vienmēr ir klāt. Ģeodēzija ir saistīta arī ar pētījumiem, kā mainās zeme, zemes garozas virsma, kā kustās kontinenti. Joprojām aktuāla ir tēma par zemes celšanos, kas notiek pēc ledus laikmeta. «Ledus laikmetā milzīga ledus masa nospieda zemes virsmu. Tā kā zemes garoza ir elastīga, kad ledus izkusa, zemes garoza lēnām atgūst savu iepriekšējo formu. Principā Skandināvija un Baltijas jūra, daļa Latvijas teritorijas ir šī efekta ietekmē, kad ceļas zemes garoza. Pētījumos, protams, vajag starpvalstu sadarbību. Ja aplūkojam šīs vietas epicentrā, tad redzam, ka apmēram viens centimetrs gadā ceļas šī zemes virsma. Kādreiz Skandināvijā šo procesu nesaprata. Viņiem likās, ka krītas jūras līmenis, līdz atklāja to, ka patiesībā paceļas zeme,» paskaidro I. Vārna.

Nebaidieties no stereotipiem!

Jautājot par pētnieka ikdienas

darbu, viņa atzīst, ka tas ir ļoti radošs un ir pilnīga brīvība izvēlēties, ko darīt un ko pētīt. «Specializācija parasti ir ļoti šaura. Zinātnieks strādā un pēta tik šauru tēmu, ka beigās viņš zina visu par neko,» ar humoru teic Inese. Viņa ir pārliecināta, ka zinātne ir viņas istā vieta. Darbā nepieciešams domu lidojums un nemīlīga mācīšanās. «Mans darbs ietver mērījumus, to aprādā, mērījumu rezultātu prezentēšanu konferencēs, publikāciju rakstīšanu. Nekad nav garlaicīgi, un nekad nav rutīnas! Pastāv tāds mīts, ka inženierzinātnes ir sarežģītas, kas attur daudzus jauniešus tām pievērsties, bet es gribu iedrošināt, ka nav par šīm zinātnēm jādomā kā par kaut ko sarežģītāku, kādas ir visas pārējās zinātnes. Es gribu pamudināt meitenes nebaidīties no stereotipa, ka inženierzinātnes ir tikai vīriešu dzimtas pārstāvjiem. Galvenais ir saprast, kas tevi interesē, un nebaidīties šajā nozarē ienirt,» pauž zinātniece, kura dzimusi un augusi Ilūkstē.

Inesei Vārnai tāpat sirdī tuva ir skriešana, ar kuru aizrāvusies visai stresainajā doktorantūras laikā, un viņa nav pārstājusī to darīt, par ko pasmaida, jo skolā sporta stundas nemaz neesot bijušas īpaši tuvas. Ļoti iepatikusies arī orientēšanās, jo tajā skriešanai klāt nākot piedzīvojums, — nereti jānonāk vietās, kur ikdienišķos apstākļos nekad kāja nebūtu sperta. Un, viņasprāt, skrējot līdz galam atslēgt prātu no ikdienas nevar, taču orientēšanās gan ļauj šo fokusu nomainīt. Viņa piedalās dažādās sacensībās, gūstot arī godalgotas medaļas. Noskrējusi arī maratonu un pēc tam arī ultramaratonu, kurā pieveicusi 70 kilometrus. ■

Avots: Talsu Vēstis

Datums: 06-10-2023